

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

1

האישה בספר איוב (שיעור מס' 26)

נורית פריד (nuritfr23@gmail.com)

1. איוב ב

ותאמר לו אשתו, עֲדָךְ מִחֲזִיק בְּתַמְתָּךְ; בָּרַךְ אֱלֹהִים, וְנַתְּ. י וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ, כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלֹת תְּדַבְּרִי--גַם אֶת הַטּוֹב נִקְבַּל מֵאַתְּ הָאֱלֹהִים, וְנָתַתְּ הָרַע לֹא נִקְבַּל; בְּכֹל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב, בְּשִׁפְתָיו.

2. רש"י

"מחזיק" אוחז "ומת" לשון צווי כמו ומת בהר (דברים לב)

3. רמב"ן

והנכון בעיני, כי היתה האשה הזאת יראת ה' "על מנת לקבל פרס" (ע"פ משנה אבות א, ג,) לכן כאשר שמעה את איוב אומר ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך" (איוב א, כא) וחשבה כי מחזיק איוב בתומתו כדי להאריך חייו; על כן אמרה: מה טובו חייד בצער הזה ומה תוחיל לה' עוד? ברך אותו, ואם תמות; כי אין בעבודתו לך תועלת אפילו יהיו חייד תלויים בכך. והוא השיב: "ואת הרע לא נקבל" (שם, ב, י) כי עבודתי מאהבה, לא על מנת לקבל פרס.

4. מצודת דוד

עודך. עדיין אתה מחזיק בתמימתך וכאלו אמרה אל תחזיק עוד אלא ברך את ה' ובעון זה תמות מיד והנה טובה לך משתחיה ביסורים מכאיבים כאלה:

5. המלבי"ם

"עודך מחזיק בתמתך, "כי בפעם הראשון ברך על הרעה כמ"ש יהי שם ה' מבורך, ובפעם הנה לא ברך ה' רק שתק, כי בלבבו לא היה שלם בפעם הזאת כמו שית', ואמרה לו אשתו להקניטו הנה בפעם הראשון שברכת את ה' על הרעה שבזה הראית שאתה תמים עמו הוסיף להכותך גם בגופך, ואם עתה תברך שנית הלא בהכרח יוסיף להכותך בנפש עד שתמות, כי אין לו להכות אותך עוד בדבר אחר, וא"כ אחר שעודך מחזיק בתומתך למה אתה שותק זאת הפעם ואינך מברך על הרעה, ברך אלהים גם עתה ותמות, והיא הקנטה הלציית על שברך בפעם הראשון:

" ויאמר גם את הטוב נקבל, "הגם שתשובתו זאת נראה כתשובת ירא ה' וצדיק, וכן פירשוהו המפ', אחר הדיוק כבר נגלה מדבריו שבלבבו היה פונה לדברי און ומינות, וזה נגלה ממלת גם, ובאור הדבר שהוא חשב שהטוב הנמצא במציאות הוא מעורב עם רעות הרבה, ... וא"כ איך" את הרע לא נקבל "אחר שהוא העיקר, והנה בזה כבר נגלה כי לבבו מלא און שה' ברא את האדם לרעתו ושהרע במציאות גובר על הטוב, וזה שורש פורה ראש ולענה להתרעם על מדותיו שברא את האדם לרעתו, וזה יסוד לכל הדברים המרים שדבר אח"כ בוכוחיו, אבל יען שעתה העלים דבר זה ולא נגלה רק ממלת גם, מ"ש גם את הטוב, מבואר שהגם שהיה דעה זו בלבבו בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו כי לא הוציא עדיין תלונותיו בשפתיו עד אחרי זאת, ואמרו חז"ל בשפתיו לא חטא אבל בלבבו חטא:

6. דעת מקרא עמוס חכם

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

נמצא שפרשה אשת איוב בדבריה את כל ענין הנסיון של איוב, אלא שהדברים לא היו מובנים לא לה ולא לאיוב, ברוך אל-הים ומת-ברוך (קלל) את אל-הים ואחרי כן תמות. והכוונה: ברוך את אל-הים לפני מותך, שכבר אבדה תקותך בחיים וראוי לך שלפני מותך 'תברך' את אל-הים. נמצא שהסכימה אשת איוב לדעתו של השטן, שמי שבאו עליו יסורים כיסורי איוב עוזב את תמתו עם אל-הים.

2

האישה בספר איוב (שיעור מס' 26)

נורית פריד (nuritfr23@gmail.com)

7. בראשית רבה פרשה נז, ד

רבי אבא בר כהנא דינה אשתו של איוב היתה דכתיב באשת איוב (שם ב) כדבר אחת הנבלות וכתיב בדינה (בראשית לד) כי נבלה עשה בישראל.

8. משנה מסכת סוטה פרק ה, ה

בו ביום דרש רבי יהושע בן הירקנוס: לא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שגאמר (איוב יג, טו) "הן יקטלני לו אנהל".
ועדן הדבר שקול: לו אני מצפה, או אני מצפה? תלמוד לומר (שם כז, ה): "עד אגנע לא-אסיר תמתי ממני", מלמד שמהבה עשה.

אמר רבי יהושע: מי יגלה עפר מעיניו, רבן יתנו בן זכאי!

שתיית דורש כל ימיו, שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שגאמר (שם א, ח) "איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע", וקלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמהבה עשה.

9. הסיפור על ראשיתו של איוב – פרופ' מ. וייס עמוד פ

התבוננות פסיכולוגית מסייעת להנחה, שבטענה רציונאלית - שבה איוב דוחה את עצת אשתו, בעצם הוא מתכוון, ראשית כל, לגרש את המחשבות שבנפשו שלו. אך הסתברותה של הנחה זו אינה רק מתוך השיקול הפסיכולוגי, אלא גם, ובעיקר, מתוך דברי תגובתו של איוב.

10. מגדים כט ישראל רוזנסון "ואשבר עליו חקי" עמודים 100-101

על כך נוסף שתי השקפות הנגזרות לדעתנו מההנחות האליליות, החשובות במיוחד באשר לספר איוב - גאוות האדם, שבסופו של דבר אינו רחוק מוחלט מן האל, וההשקפה על מקריות שעלולה להיווצר בתנאים שבהם נאבקים כוחות אלוהיים זה בזה, ובתווך נותרים איים של חוסר השגחה.

בשלב הראשון איוב מוצג כמאמין דגול הממלא את חובותיו כלפי האל בקפידה רבה. אולם, יחסיו עם האל מעוגנים במעין חוקיות הכרוכה בידיעה ברורה של 'כללי' המשחק. " ויהי פי הקיפו ימי המשפתה וישלח איוב ויקדשם והשפים בבקר והעלה עלות מספר פלם פי אמר איוב אולי חטאו בני ובכרכו אלהים בלבבם פכה יעשה איוב כל הימים." (איוב

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

א', ה). זו צדקות המגלה הקפדה מירבית, אך התובנה העומדת ביסוד הדברים מבוססת על ידיעה ברורה מה צריך לעשות כדי למנוע מצב של סכסוך עם האל. במובן מסוים זו חוקיות, אך חוקיות שהאדם מיטיב לדעתה. למעשה אין כאן מה ללמוד, הכול ידוע. האם זו אלילות? במשמעות הפשוטה ברור שלא, שכן האדם מכיר באל האחד, אך בסמוי נחשפת כאן גאווה אנושית של קרבה לאל במובן של ידיעת החוקים לפיהם הוא מתפקד.